

บทที่ 4

สภาพเศรษฐกิจบ้านงก่อนปีพุทธศักราช 2504

สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนบ้านง
ที่ตั้ง

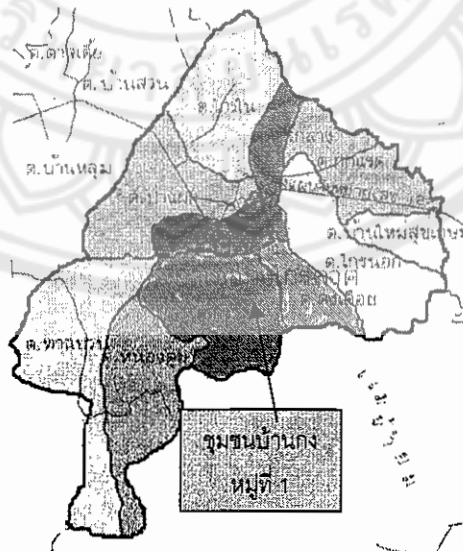
ชุมชนบ้านง เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2437 โดยมีนายอำเภอคนแรกชื่อ พระกงไกรลาศ ถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา 107 ปี ประชาชนพูดภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอกงไกรลาศ ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านง หมู่ 2 บ้านบางสนิม หมู่ 3 บ้านวังปลาทอง หมู่ 4 บ้านวังอ้ายช้าง หมู่ 5 บ้านบางปะ หมู่ 6 บ้านหนองถ้ำ หมู่ 7 บ้านประดู่เต่า หมู่ 8 บ้านเนินหัว หมู่ 9 บ้านง หมู่ 10 บ้านง หมู่ 11 บ้านถ้ำไม้ไคร้ หมู่ 12 บ้านเหนือ และหมู่ 13 บ้านวังหลวง ในปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 45,938 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำยมไหลผ่าน อาณาเขตของชุมชน ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านกร่าง ตำบลป่าแฝก อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลชุมแสงสงคราม และ ตำบลคูยม่วง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลดงเดือย อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลท่าฉนวน อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย รายละเอียดในภาพ 1

อำเภอเมืองสุโขทัย

จังหวัดพิษณุโลก

อำเภอศรีมาศ

จังหวัดพิษณุโลก

ภาพ 1 แผนที่ที่ตั้งชุมชนบ้านง หมู่ที่ 1 จังหวัดสุโขทัย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ประวัติความเป็นมาในอดีตของอำเภอองไกรลาค ซึ่งรวบรวมและเรียบเรียงโดยนายสุธีร์ ภูธรเพ็ชร์ ศึกษาธิการอำเภอองไกรลาค จังหวัดสุโขทัย เล่าไว้ว่าการตั้งเมืองในสมัยโบราณนั้น โดยที่คนไทยเรานิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ ถ้าคลองหนองบึง เพราะไม่ขาดแคลนน้ำดื่มและน้ำใช้ ตลอดทั้งสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน เมืองต่างๆ ก็ตั้งอยู่ขึ้นอยู่กับเจ้าเมืองและถ้าเจ้าเมืองอยู่ที่ไหน มักจะตั้งที่ว่าการอยู่ที่บ้านของเจ้าเมือง เนื่องจากแต่ก่อนนั้นไม่มีที่ว่าการ เช่น อย่างในปัจจุบัน สำหรับอำเภอองไกรลาคนี้เราหาประวัติความเป็นมาอย่างละเอียดไม่ได้ เพราะไม่มีใครบันทึกไว้ จึงทำให้การค้นคว้าประวัติการตั้งเมืองทำได้ยากลำบาก และการเขียนประวัติความเป็นมา จึงต้องอาศัยคำบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การเขียนประวัติอำเภอองไกรลาคนั้น จะต้องอาศัยประวัติการตั้งเมืองสุโขทัยเพราะเมืองสุโขทัยเป็นเมืองแม่ ฉะนั้นจะต้องกล่าวประวัติเมืองสุโขทัยก่อน กล่าวคือ

สมัยสุโขทัย เมืองสุโขทัย พงศาวดารเหนือและพงศาวดารโยนก พระยาพาลีราชได้มาตั้งและครองเมืองนี้เมื่อพุทธศักราช 1043 ถึงราวพุทธศักราช 1400 พระยารธรรมราชาขึ้นครองเมืองสุโขทัยแล้ว โปรดให้เจ้าอุโลกกุมารราชโอรสมาครองเมืองสุโขทัย เป็นพระยาศรีธรรมมาโคก ราชเมื่อสิ้นรัชกาลแล้ว ก็มีกษัตริย์สืบต่อมาถึงพระยาอภัยคามินี พระยาอภัยคามินีออกจำศีลที่เขาใหญ่ (คือเขาหลวง) ได้นางนาค (ชาน้ำ) เป็นชายา ประสูติเจ้าอรุณกุมาร (พระร่วง) ให้แต่งงานอภิเษกเจ้าอรุณกุมารกับธิดากษัตริย์เมืองสุโขทัยแล้ว ต่อมาก็ได้ครองเมืองสุโขทัยทรงพระนามว่าพระร่วง เมื่อพระร่วงมีพระชนมายุได้ 40 พรรษาประมาณว่าในราวพุทธศักราช 1560 ทรงมีบุญฤทธิ์เป็นอันมาก ซึ่งพวกขอมได้ยกทัพมารบจนพระองค์ทรงสวไปให้เป็นที่ดินและปราศัยไปในที่สุด และต่อมาได้เมืองตองอู (เมืองเดิมเป็นของพวกกระเหรี่ยง) มาเป็นเมืองขึ้นแต่นี้ เมืองสุโขทัยก็เป็นราชธานีแทนกรุงสุโขทัย ประมาณพุทธศักราช 1611 พระร่วงทรงลงสรงน้ำจมหายไปที่แก่งหลวงเหนือ คือแก่งสักในลำน้ำยม พระเจ้าพสุจราชราชโอรสได้ขึ้นครองราชย์สมบัติต่อจากพระบิดา รัชกาลนี้พระเจ้าพรหมเวียงชัยปรากฏ เสด็จลงมาขับไล่ขอมและได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาของพระเจ้าพสุจราชคือนางปทุมเทวี เมื่อพระเจ้าพสุจราชสวรรคต พระธรรมไตรโลกเสวยราชแทนพระราชบิดาแล้วออกผนวชที่เมืองโชนบุรี (พิชิตร์)

ต่อมาราชวงศ์กษัตริย์เมืองสุโขทัยขาดสาย ขุนนางจึงประชุมปรึกษากันเลือกพระร่วง ซึ่งบวชอยู่ที่วัดในเมืองสุโขทัย (เดิมชื่อนายร่วง) เป็นบุตรนายกองสงส่วยน้ำเมืองลพบุรีขึ้นเป็นกษัตริย์เฉลิมพระนามว่า พระศรีจันทร์ราชบิดี รัชกาลนี้ไทยกู้อิสรภาพได้จากขอม เพราะขอมต้องกลายเป็นหิน เช่น รัชกาลพระร่วงอรุณกุมาร นครราชธานีของแคว้นแคว้นชะเลียงก็ย้ายจากเมืองสุโขทัยมา

ตั้งที่เมืองสุโขทัย เมื่อสิ้นรัชกาลพระร่วงส่วยน้ำแล้ว พ่อขุนศรีนาวนำถมเป็นเจ้าเมืองสุโขทัยต้องตกเป็นเมืองขึ้นขอม ขอมลมาดโหมสถุลำพงมากำกับดูแล

ถึงปีพุทธศักราช 1800 พ่อขุนบางกลางท่าวกับพ่อขุนผาเมือง บุตรพ่อขุนศรีนาวนำถม จึงแย่งเมืองสุโขทัยได้จากขอม (หลักศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2) เมืองสุโขทัยได้เป็นนครราชธานีของไทยอยู่จนถึงปีพุทธศักราช 1890 ก็เข้าร่วมกับราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งหลัง พลเมืองแตกหนีล้มตายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมืองสุโขทัยเองก็ได้รับผลกระทบจากการเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าไม่น้อยเช่นเดียวกัน ซึ่งต้องใช้เวลาานหลายปีกว่าจะสามารถฟื้นตัวได้ดังเดิม แต่เมืองสุโขทัยยังคงความสำคัญในฐานะหัวเมืองภาคเหนือต่อมา และยังคงเป็นฐานกำลังในการสนับสนุนกองทัพไทยในการรบ ครั้งต่อๆมามีได้ขาด แต่ร่องรอยและการบันทึกเกี่ยวกับเมืองสุโขทัยกลับขาดช่วงไปเป็นเวลากว่า 8 ปี

สมัยกรุงธนบุรี

ซึ่งต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีในปีพุทธศักราช 2318 มีเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองสุโขทัยอีกครั้งหนึ่ง ตอนที่เกิดสงครามครั้งใหญ่กับพม่า คือพม่าส่งแม่ทัพคนสำคัญชื่อ อะแซหุ่นกี้ ยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมาตรงเข้ายึดเมืองตาก แล้วเดินทัพผ่านบ้านด่านลานหอยตรงมาเมืองสุโขทัย ในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า เมื่ออะแซหุ่นกี้เดินทัพมาเมืองตากนั้น ได้จับกรมการเมืองสวรรคโลกได้ 2 คน ถามได้ความว่า "พระยาเสื่อ" (พระยาเสื่อ คือ เจ้าพระยาสุรสีห์) เจ้าเมืองพิษณุโลกไม่อยู่ เนื่องจากคุมกองทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ยังไม่กลับ โดยให้กองทัพหน้าลงมาตั้งอยู่ที่บ้านกงธานี (คือตรงที่เมืองสุโขทัยใหม่ในปัจจุบัน) ที่ริมแม่น้ำยมใหญ่ ส่วนตัวอะแซหุ่นกี้เองตั้งทัพที่เมืองสุโขทัย ซึ่งในครั้งนั้นเข้ายึดเมืองได้โดยง่ายไม่มีผู้ใดต่อสู้ขัดขวางเพราะเจ้าเมืองสุโขทัยคุมกองทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ร่วมกับเจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ จึงไม่มีผู้ใดอำนวยความสะดวกพม่า

เจ้าพระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์ ได้ทราบข่าวศึก จึงยกทัพกลับจากเชียงใหม่พอลถึงเมืองพิษณุโลก ก็รวบรวมกองทัพหัวเมืองยกเข้าตีพม่า กองหน้าของเจ้าพระยาสุรสีห์อันมีพระยาสุโขทัย พระยาอักษรวงศ์ เจ้าเมืองสวรรคโลกและพระยาพิชัย ได้เข้าตีกองหน้าของพม่าซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านกงธานี ส่วนเจ้าพระยาสุรสีห์ยกตามไปตั้งอยู่ที่บ้านไกรป่าแฝก (บ้านไกร คือ ตำบลไกรนอกและบ้านป่าแฝกคือ ตำบลป่าแฝก อำเภอองไกรลาศ) พม่ายกพลเข้าปะทะกองทัพพระยาสุโขทัยแตกถอยกลับไป แล้วยกตามไปตีจนถึงค่ายเจ้าพระยาสุรสีห์ ได้สู้รบกันอยู่ 3 วัน เจ้าพระยาสุรสีห์เห็นกำลังของพมามาก เกรงจะถูกล้อมจึงถอยกลับไปยังเมืองพิษณุโลก โดยที่เรื่องราวของเมืองสุโขทัยในสมัยกรุงธนบุรีมีปรากฏเพียงครั้งเดียวดังที่กล่าวมาแล้ว (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า, 5-7)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงพระราชดำริว่า เมืองสุโขทัยเป็นเมืองใหญ่ ไม่มีผู้คนพอที่จะรักษาทั้งเมืองเดิมาก็ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกจะรักษาต่อสู้กับพม่ายาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปตั้งเมืองใหม่ที่บ้านธานีริมแม่น้ำยม เมื่อพุทธศักราช 2329 การย้ายเมืองใหม่ไปตั้งที่บ้านธานีนี้ ไม่ได้ทำป้อมปราการแต่อย่างใด ทั้งนี้คงจะเห็นว่าเมืองสุโขทัยขาดความสำคัญลงไปกว่าเดิมมาก และทั้งผู้คนที่ร่อยหรอลงไปไม่สามารถจะตั้งให้เป็นเมืองใหญ่อย่างเดิมได้อีก

เมื่อกรุงสุโขทัย ซึ่งตั้งเป็นราชธานีนี้เป็นที่ลุ่มมากปรากฏว่าพอลิงฤดูน้ำเหนือหลากน้ำได้ท่วมทุกปี ทั้งอยู่ลึกจากทางคมนาคมเข้าไปมาก ผู้ที่อยู่ต่างถิ่นจึงไม่นิยมเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินเหมือนเมืองพิษณุโลกและเมืองนครสวรรค์ เพราะฉะนั้นตัวเมืองจึงไม่สามารถขยายให้ใหญ่โตกว้างขวางออกไปได้ สภาพของเมืองนี้จึงเจริญขึ้นอย่างช้าๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นบางจังหวัด เช่น จังหวัดนครสวรรค์แล้วจะเห็นได้ว่าเมืองสุโขทัยเจริญช้ากว่ากันมาก เนื่องจากความสำคัญของเมืองสุโขทัยลดน้อยลงไปนั่นเอง ซึ่งเมื่อคราวเศรษฐกิจตกต่ำในรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยุบเป็นอำเภอครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2475 เรียกว่า "อำเภอธานี" แล้วต่อมาเปลี่ยนเป็น "อำเภอสุโขทัยธานี" ขึ้นอยู่กับจังหวัดสวรรคโลก สุโขทัยต้องถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอเช่นนี้นานถึง 7 ปี จนถึงปีพุทธศักราช 2482 จึงกลับตั้งเป็น "จังหวัดสุโขทัย" ขึ้นอีกและคงเป็นจังหวัดเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (ตรี อมาตยกุล, เมืองทองของไทย, 2497, หน้า 44-48, อ้างอิงใน คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 5-7)

อำเภอองไกรลาส

การที่จะกล่าวถึงชุมชนบ้านงนั้นจะต้องกล่าวถึงอำเภอองไกรลาสเสียก่อน เนื่องจากชุมชนบ้านงนั้นเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอองไกรลาส โดยเมื่อพุทธศักราช 2450 (ตรงกับ ร.ศ. 126) ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อ "แขวง" เป็น "อำเภอ" "แขวงองไกรลาส" จึงได้เปลี่ยนเป็น "อำเภอองไกรลาส" ขึ้นกับเมืองสุโขทัยตามเดิม แต่เมื่อถึงพุทธศักราช 2459 (ตรงกับ ร.ศ. 135) ทางราชการได้เปลี่ยนคำว่า "เมือง" เป็น "จังหวัด" ดังนั้นเมืองสุโขทัยจึงเรียกว่า "จังหวัดสุโขทัย" และเมืองสวรรคโลกจึงเปลี่ยนและเรียกว่า "จังหวัดสวรรคโลก" แล้วเปลี่ยนตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองเป็น "ผู้ว่าราชการจังหวัด" (ผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะกรรมการจังหวัดชุมพร, จังหวัดชุมพร, 2500, หน้า 25 อ้างอิงใน คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 7)

เมื่อพุทธศักราช 2460 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อ "อำเภอองไกรลาศ" เป็น "อำเภอบ้านไกร" และได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเดิมที่ตั้งอยู่บนเกาะงเล็ก ๆ ไม่เหมาะสมเพราะในฤดูฝนน้ำท่วม การไปติดต่อราชการไม่สะดวกต้องข้ามฟาก จึงย้ายมาตั้งทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำยม ห่างจากที่ว่าการเดิม 15 เส้น ถ้านับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2437 ถึง ปีพุทธศักราช 2460 ที่ว่าการอำเภอองไกรลาศอยู่บนเกาะนั้น 23 ปี (สังศักดิ์ สายปัญญา, ผืนแผ่นดินไทย) การย้ายที่ว่าการอำเภอครั้งนั้น หลวงบุรี ไทยพิทักษ์ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอบ้านไกร

ในวันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2475 ทางราชการได้ยุบจังหวัดสุโขทัยลงเป็น "อำเภอธานี" และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอสุโขทัยธานี" ขึ้นกับจังหวัดสวรรคโลก "อำเภอบ้านไกร" จึงต้องไปขึ้นกับจังหวัดสวรรคโลกด้วย ตรงกับสมัยพระประสงค์เกษมราษฎร์ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอบ้านไกร ขณะนั้นคือขุนอภิธานสุรพันธ์

เมื่อปีพุทธศักราช 2476 ทางราชการ ได้เปลี่ยนนามตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็น "ข้าหลวงประจำจังหวัด" (ราชบัณฑิตยสถาน, อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม 2, 2507, หน้า 2 และ หน้า 110, อ้างอิงใน คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 7-8)

แต่พอมาถึงพุทธศักราช 2482 พระอนุমানสารกรรม ดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดสวรรคโลก ทางราชการได้ยุบจังหวัดสวรรคโลกตั้ง "จังหวัดสุโขทัย" (ราชบัณฑิตยสถาน, อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม 3, หน้า 1394; อ้างในคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542 หน้า 8) หลังจากนั้นจึงโอนอำเภอสวรรคโลกไปขึ้นกับจังหวัดสุโขทัยและเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอสวรรคโลก" และในปีเดียวกันนี้ทางราชการเห็นว่า "อำเภอบ้านไกร" เดิมเป็นเมืองทางประวัติศาสตร์จึงให้กลับเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอองไกรลาศ" ตามเดิมอีก และขณะนั้นนายเปลี่ยน สิทธิเวช ดำรงตำแหน่งนายอำเภอองไกรลาศ

ในปีพุทธศักราช 2495 ทางราชการได้เปลี่ยนนามตำแหน่ง "ข้าหลวงประจำจังหวัด" เป็นตำแหน่ง "ผู้ว่าราชการจังหวัด" (ราชบัณฑิตยสถาน, อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม 2, 2507, หน้า 110) ตรงกับนายเชื้อม ศิริสนธิ์ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย

ครั้นเมื่อพุทธศักราช 2505 นายเอื้อน รงค์ทอง ดำรงตำแหน่งนายอำเภอองไกรลาศได้พิจารณาเห็นว่า บริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอหลังตลาดตำบลงนั้นคับแคบ และไม่สามารถขยายได้ ครั้นถึงฤดูน้ำท่วมไม่เหมาะสมที่จะตั้งที่ว่าการอำเภอ และในขณะนั้นอาคารที่ว่าการอำเภอองไกรลาศชำรุดทรุดโทรมมาก ประกอบกับที่ตั้งอยู่ห่างไกลสถานีตำรวจภูธรอำเภอองไกรลาศถึง 3 กิโลเมตร จึงทำเรื่องขออนุญาตกระทรวงมหาดไทยขอย้ายที่ว่าการอำเภอองไกรลาศ จากหมู่ 10 ตำบลงไปตั้งริมถนนสิงหวัฒน์ (ถนนสาย 9) หลักกิโลเมตรที่ 21 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกร่าง กระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้ย้ายที่ว่าการได้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2505

(ราชบัณฑิตยสถาน, อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ เล่ม 2 หน้า 2, อ้างอิงในคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 8) จึงได้ย้ายไปใช้ห้องสมุดประชาชนอำเภอองไกรลาศเป็นที่ทำการชั่วคราว ซึ่งตรงกับสมัยที่นายเชื้อม ศิริสนธิ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย ที่ว่าการอำเภอองไกรลาศในปัจจุบันนี้ มีเนื้อที่ทั้งหมด 25 ไร่ ที่ว่าการอำเภอองไกรลาศหันหน้าไปทางทิศเหนือ ซึ่งต่อมาทางราชการได้ใช้งบประมาณสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอองไกรลาศแล้วเสร็จเมื่อพุทธศักราช 2507

ภาพ 2 ข้าราชการของอำเภอองไกรลาศถ่ายภาพร่วมกัน
ณ ที่ว่าการอำเภอองไกรลาศหลังเก่า

จากการที่ได้ย้อนกล่าวถึงความเป็นมาของอำเภอองไกรลาศพอเป็นสังเขป เพื่อใช้ในการประกอบการศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง เพื่อทราบถึงความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้

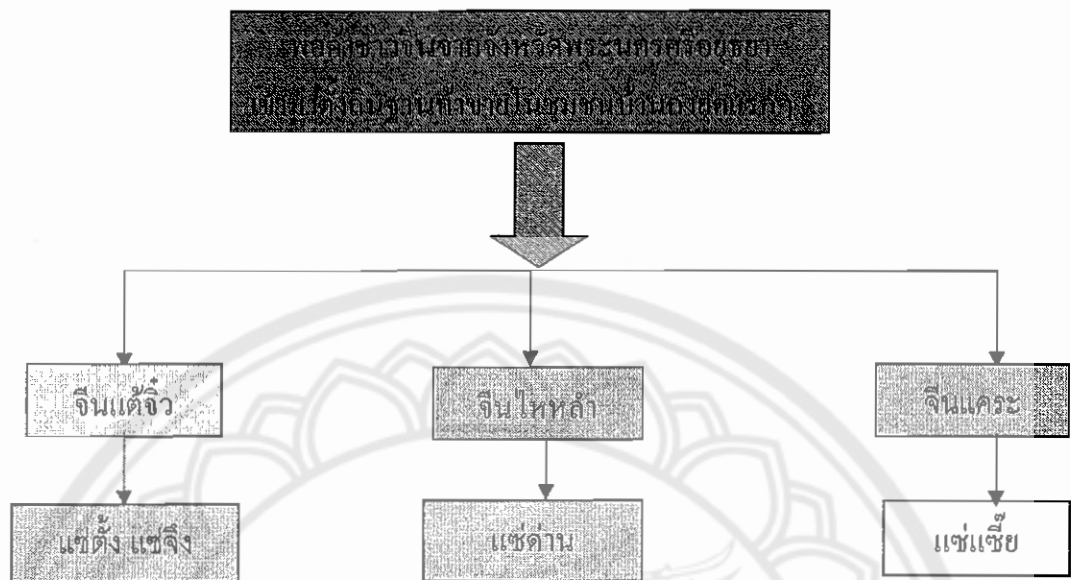
สภาพเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงก่อนปีพุทธศักราช 2504

ชุมชนบ้านกงดั้งเดิมเป็นคนไทยในพื้นที่ที่อยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่างๆ เนื่องจากอำเภอองไกรลาศมีทำเลที่ดี เป็นที่ราบลุ่ม ต่อมาจึงมีคนเชื้อสายจีนและลาวไซ่งเข้ามามีตั้งถิ่นฐานอยู่ด้วย ชุมชนเดิมจะอาศัยอยู่บริเวณบ้านหางตลาด และตำบลป่าแฝก ส่วนบริเวณบ้านน้ำเรือ่ง ตำบลท่าฉนวน บ้านเนินหัวและตำบลกง ส่วนใหญ่จะเป็นพวกลาวไซ่งที่อพยพมาจากจังหวัด

ลพบุรี โดยทางเรือ และประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา มีบางส่วนที่อพยพมาจากจังหวัดสิงห์บุรี สุพรรณบุรี โดยทางบก นอกจากนี้ยังมีชาวจีนที่มาประกอบอาชีพค้าขายและต่อมาอพยพมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอองไกรลาศเป็นการถาวรอีกด้วย ทำให้คนในตลาดส่วนใหญ่เป็นพวกที่มีเชื้อสายจีนจนถึงในยุคปัจจุบัน (บุญทัน เนียมหอม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2549)

สำหรับพวกลาวโซ่ง เป็นชนชาติไทยพวกหนึ่งที่ตำบลวางสี มณฑลยูนนานและตั้งเกี่ยอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณปีพุทธศักราช 2470 มีบางส่วนอพยพมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีนายอุย หรือนายถุน สิงห์รอ เป็นหัวหน้าอพยพมาอยู่ที่ขอมตาล ตำบลท่าฉนวน และได้ที่ดินทำกินคนละ 2 ไร่ พวกที่มาจากเขาย้อยก็จะอยู่ที่บ้านประดู่เฒ่า เนินหัว ตำบลลงบางส่วนอพยพไปอยู่ที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร ชุมชนดั้งเดิมตำบลลงหางตลาดจะเป็นทำยมืองสุโขทัย แต่เดิมจะชื่อว่าหมู่บ้านบ้านไกร จะมีทั้งไกรนอก ไกรกลาง และไกรโน ซึ่งถูกเรียกว่าอำเภอบ้านไกร ในอดีตจะมีการส่งสินค้าไปกรุงเทพมหานคร โดยผ่านจุดนี้ไปตามลำน้ำยม น่าน และแม่น้ำเจ้าพระยาและวัดเก่าแก่ในตำบลหางตลาดเคยเป็นสถานที่ที่ขุดพบพระพุทธรูปเก่าแก่เมื่อปีพุทธศักราช 2507 ผู้ที่ขุดพบคือ นายคิม แสนโกสั๊ก ครูใหญ่ในสมัยนั้น และในปัจจุบันพระพุทธรูปดังกล่าวประดิษฐานอยู่ที่อำเภอศรีมาศ

เมื่อปีพุทธศักราช 2437 อำเภอองไกรลาศ ตั้งอยู่บริเวณบ้านหัวเกาะ ตำบลกง มีแม่น้ำยมล้อมรอบเรียกว่าอำเภอบ้านไกร ชาวบ้านในสมัยนั้นจะอาศัยอยู่ในแพ ซึ่งมีพื้นเพมาจากพระนครศรีอยุธยาที่เป็นคนมีเชื้อสายจีนมาเพื่อค้าขาย ในช่วงแรกๆ จะอยู่ในกลุ่มชาวจีนแต่จีวได้แก่ แซ่ตั้ง แซ่จิ่ง และชาวจีนไหหลำ ได้แก่ แซ่ด่าน นอกจากนี้ยังมีชาวจีนแคะ ได้แก่ แซ่เซี่ยะที่ชุมชนบ้านไกรนี้ หรือในปัจจุบันก็คือชุมชนบ้านกงนั่นเอง (วันชัย วงศ์เทพนิวัติ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2549)

ภาพ 3 กลุ่มพ่อค้าชาวจีนจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานค้าขาย
ในชุมชนบ้านกงในยุคแรกๆ ในพุทธศักราช 2437

พอถึงฤดูน้ำหลาก ระดับน้ำท่วมสูง ไม่สะดวกในการดำรงชีพ ต่อมาจึงได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอไปอยู่ฝั่งตรงข้ามกับหัวเกาะห่างจากที่เดิมประมาณ 200 เมตร และเปลี่ยนชื่อจากอำเภอบ้านไกรเป็นอำเภอกงไกรลาศ สำหรับที่ตั้งที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันอยู่ห่างจากตำแหน่งเดิมประมาณ 2,950 เมตรอยู่ในเขตตำบลบ้านกร่าง สาเหตุที่ต้องย้ายที่ว่าการอำเภอ เนื่องจากการคมนาคมทางบกเริ่มเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต โดยเฉพาะในการสัญจรระหว่างกัน และบริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอเดิมจะถูกน้ำท่วมทุกปี เมื่อถึงฤดูน้ำหลากถนนที่เข้าสู่ที่ว่าการอำเภอจะถูกน้ำท่วมด้วย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนบ้านกง การสัญจรไปมาและการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก แต่ก็ส่งผลดีในแง่ปลาจะชุกชุมมาก ชุมชนบ้านกงแต่เดิมเป็นท่าเรือที่ใช้ขนส่งสินค้าจากกรุงเทพมหานครมาขึ้นที่ท่านี้ โดยมีการใช้เรือลากจูงมาครั้งละประมาณ 10 ลำ หรือในบางครั้งอาจจะใช้เรือกลไฟไปลากเรือเอี้ยมจูนอีกต่อหนึ่ง นอกจากนี้บริเวณบ้านกงยังเป็นท่าเรือของชาวบ้าน เพื่อเดินทางไปยังอำเภอบางระกำจังหวัดพิษณุโลกอีกด้วย เนื่องจากความเจริญของชุมชนและมีคนมาบริเวณชุมชนนี้มาก ได้ก่อให้เกิดการประกอบอาชีพต่างๆ ติดตามมาด้วยเช่น อาชีพการขายน้ำแข็งใส ขายข้าวแกง โดยการขายข้าวแกงนี้พี่น้องที่ในปัจจุบันเป็นเจ้าของกิจการค้าส่งปลาเกลือที่ใหญ่มากเจ้าหนึ่งของชุมชนบ้านกงเล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนชุมชนแห่งนี้มีผู้คนมาก โดยตอนสมัยสาว ๆ พี่น้องขายข้าวแกงอย่างเดียวเมื่อ 20 ปีที่แล้วได้เงินวันหนึ่งประมาณ 1,000 บาทต่อวัน ซึ่งในเวลานั้นถือว่าขายดีมากโดยจะขายให้กับคนที่

เดินทางไปติดต่อธุระที่จังหวัดพิษณุโลกบ้าง และคนที่มาค้าขายปลาเพราะในอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งค้าส่งปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนล่าง (น้อย นกเล็ก, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2550)

เนื่องจากลำน้ำยมนั้นมีสาขาหลากหลาย คนในอดีตจึงได้อาศัยลำน้ำยมนี้นในการเดินทางเป็นหลัก และนอกจากจะใช้เพื่อการสัญจรแล้ว ยังใช้ประโยชน์ในทางการค้าด้วย โดยเฉพาะในหน้าน้ำ แต่ก็ไม่ถือง่ายนักเพราะผู้ที่เดินทางสัญจรไปมาจะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการเดินเรือ และแข็งแรง เพราะไม่เช่นนั้นนั้นอาจเกิดอุบัติเหตุและอันตรายได้ง่าย เนื่องจากกระแสน้ำแรงและสภาพเกาะแก่งมีให้เห็นโดยทั่วไป ประกอบกับมีกระแสน้ำวนด้วย

ภาพ 4 ลุ่มน้ำยมที่มีกระแสน้ำแรงและสภาพเกาะแก่งบริเวณชุมชนบ้านกง

สมัยก่อนจะเป็นเรือแจว ส่วนเรือรับจ้างจะมีเป็น "เรือเครื่องบีก" ที่รับจ้างทั้งขนคนและขนสินค้า อัตราค่าโดยสารในสมัยนั้นคนละ 3 บาทต่อคน หากรวมสินค้าด้วยก็เป็น 5 บาท เรือรับจ้างจะมาขึ้นที่ "ท่าเรือบ้านกง" ซึ่งในสมัยนั้นท่าเรือดังกล่าวจัดเป็นศูนย์กลางของการขนส่งและเป็นแหล่งที่ตั้งของชุมชน และที่ทำเรือจะมีกรรมกร (จับกัง) คอยรับจ้างขนสินค้าระหว่างท่าเรือกับตลาดเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อ "เรือหุ่น" (เป็นเรือรับจ้างที่มีหลังคาเป็นสังกะสีโค้งกลางลำเรือเพื่อ

กันแดดกันฝน) ซึ่งอัตราค่าโดยสารจะถูกกว่าเรือเครื่องแต่แล่นช้ากว่า หากชาวบ้านจะไปสุโขทัยก็ต้องไปขึ้นที่ท่าเรือประเสริฐ เวลานั้นน้ำเรือก็จะสามารถเข้ามาถึงท่าเรือได้เลย แต่ถ้าเป็นหน้าแล้งชาวบ้านต้องนั่งเกวียนหรือเดินไปลงเรืออีกทอดหนึ่ง หรืออาจนั่งเกวียนเทียมวัวหรือเดินเท้าไปถึงตลาดได้ด้วย แต่ก็ใช้เวลานาน เช่น ที่ตำบลท่าฉนวนต้องใช้เวลาเดินประมาณครึ่งวันจึงจะถึง

ถนนสายแรกของชุมชนบ้านกง

ถนนสายแรกที่สร้างในอำเภอกงไกรลาศเป็นถนนสายใน ชื่อถนนนรานุกุลกิจสร้างเมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2465 หรือ 2469 (ไม่แน่ชัด) เป็นถนนที่สร้างโดยหลวงนรานุกุลกิจ (พุทธศักราช 2462-2469) นายอำเภอขณะนั้น ต่อมาในสมัยนายอำเภอขุนอภิธานสุรพันธ์ (พุทธศักราช 2472-2476) ได้มาเป็นผู้ปรับปรุงซ่อมแซมและสร้างถนนเชื่อมต่อ โดยใช้งบประมาณจากคำรัชชูปการ ถนนสายนี้สร้าง โดยใช้แรงงานคนภายในชุมชนโดยไม่ต้องเสียงบประมาณ ถนนสายนี้สร้างจากบ้านกงไปบ้านป่าแฝก บ้านไกรโนและหนองโพ เข้าบ้านสวนเข้าห้วยราบ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสวนหลวง ร.9 ในปัจจุบัน ลักษณะถนนเป็นถนนดิน หรือที่เรียกว่าทางเกวียนใช้สำหรับขนสินค้า และการเดินทางต่างๆ ไปใช้ทางเท้าด้วย (ชู ชูเที่ยง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2550)

ปีพุทธศักราช 2483 มีการสร้างถนนดิน เพื่อเดินทางไปอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และในปีพุทธศักราช 2484 มีการพัฒนาเป็นทางลูกรัง ซึ่งเป็นเส้นทางที่ญี่ปุ่นใช้ในการเดินทางไปแม่สอด และต้องพักค้างแรมที่เหมืองช้าง ตำบลป่าแฝก ถนนสายนี้บริเวณสี่แยกบ้านกงเดิมจะใช้ชื่อว่า "สี่แยกบ้านกลาง" มีนายถึก ศิวะนันทน์ เป็นผู้บริจาคที่ดินให้ ประมาณปีพุทธศักราช 2496 กรมทางหลวงได้ทำการลาดยางในถนนสายดังกล่าว ที่เป็นหย่อมๆ และผิวการจราจรค่อนข้างแคบตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 เป็นต้นมาได้มีการขยายผิวการจราจรเป็นสี่ช่องทางอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นของการเดินทางโดยทางบกของคนในชุมชนบ้านกง

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2485 เป็นต้นมาถือได้ว่า การเดินทางระหว่างกันทางบกเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านกงเป็นอย่างมาก และมีผลทำให้คนบ้านกงที่อาศัยอยู่ในแพเริ่มลดน้อยลง และอพยพเคลื่อนย้ายมาปักหลักถาวรบนบกแทน เมื่อ 20-30 ปีที่แล้ว (บุญสม ชูเที่ยง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2550) โดยที่รถยนต์เริ่มใช้ในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แก่ เซฟของนายชิงเซย (ชาวจีน) รถเซฟนี้เป็นเครื่อง 4 สูบใช้น้ำมันเป็นรถโดยสารที่วิ่งไปจังหวัดสุโขทัย วันละ 1 เที่ยว สำหรับรถยนต์ที่วิ่งไปจังหวัดพิษณุโลกก็มีวันละ 1 เที่ยว ถ้าเดินทางไปจังหวัดพิษณุโลกต้องพักค้างคืนที่พิษณุโลก 1 คืน สำหรับการเดินทางไปกรุงเทพมหานครต้องค้างที่พิษณุโลก 1 คืนเช่นกัน เพื่อต่อรถไฟที่พิษณุโลกลงมากรุงเทพมหานคร

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีรถของนายใหญ่ ภูมิประพัธ เป็นรถยนต์ใช้ถ่านและพัฒนามาเป็นรถลูกช้าง (รถสี่ล้อ) ใช้น้ำมันเบนซินและพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันการคมนาคมในอำเภอองไกรลาศ สามารถเดินทางได้อย่างทั่วถึง ปีพุทธศักราช 2519 มีรถโดยสารปรับอากาศสายแรกเข้ามาสู่อำเภอองไกรลาศ คือรถโดยสารที่มาจากพิษณุโลก ผ่านอำเภอองไกรลาศไปยังจังหวัดสุโขทัย (กำจัด สิงห์สมุทร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2550)

ภาพ 5 เส้นทางคมนาคมในอำเภอองไกรลาศในอดีตเป็นถนนคอนกรีต 2 ช่องการจราจร

อาชีพหลักดั้งเดิมของชาวชุมชนบ้านกง

อาชีพหลักดั้งเดิมของชาวบ้านชุมชนบ้านกง คือ การเกษตร การทำนา ทำไร่ ทำการประมงน้ำจืด เนื่องจากบริเวณชุมชนบ้านกงมีแม่น้ำลำคลอง และห้วย หนอง เป็นจำนวนมาก โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงเคยรับสั่งว่า บริเวณที่ตั้งของชุมชนบ้านกงเป็นแอ่งกระทะสามารถเป็นพื้นที่รับน้ำจากแม่น้ำยมได้ นอกจากนี้บางส่วนประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ในอดีตนั้นชาวบ้านองไกรลาศที่จะมีอาชีพทำนาทั้งหมด แต่เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีการประกอบอาชีพทำไร่ เช่น ไร่ถั่วเหลือง มีการเลี้ยงปลาในบ่อเลี้ยง ได้แก่ ปลาตุ๊ก ปลาตะเพียน สวาย และมีการทำไร่นาสวนผสม

ด้านการเกษตร

เมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2498 นายเจียน จวนสุข ชาวตำบลหนองตุม อำเภอองไกรลาศ ได้ริเริ่มปลูกกล้วยน้ำหว่านว่าเป็นอาชีพ จึงทำให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้เพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก และเป็นตำบลที่ปลูกกล้วยมากที่สุดในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเนื่องจากกล้วยที่ปลูกที่บ้านงนี้มีรสชาติที่หวานอร่อยทำให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าขึ้น เช่น ชูมชนบ้านงจะแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยน้ำหว่านธรรมดาๆ ให้เป็นกล้วยตาก กล้วยกวน กล้วยอบเนย และกล้วยตากแสดอาทิตย์ เป็นต้น (ไพวัน คงกระพันธ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2548)

การทำนา

เชื่อกันการปลูกข้าวน่าจะ มีวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ควบคู่กับการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ และเชื่อได้ว่าความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวของมนุษย์ในระยะเริ่มแรกนั้น เป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป ด้วยความคุ้นเคยกับข้าวป่าที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ก่อนแล้ว จึงรู้จักคัดเลือกพันธุ์มาปลูก การปลูกข้าวครั้งแรกน่าจะเริ่มในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในระยะต่อมา จึงได้แพร่ไปยังดินแดนของประเทศจีน เกาหลี และญี่ปุ่นในที่สุด (ยุพิน คำแห่ง, 2528, อ้างอิงใน ไพวัน คงกระพันธ์, 2542, หน้า 302) ทั้งนี้ เพราะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นบริเวณที่อยู่ใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งทำให้มีฤดูฝนและฤดูแล้งสลับกันไป ส่วนสภาพภูมิประเทศจะประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอน สภาพดังกล่าวเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นข้าว

สำหรับการทำนาของประเทศไทย จากการสำรวจทางโบราณคดีพบว่า มีการทำนาอย่างต่อเนื่อง การพบหลักฐานทางโบราณคดีที่ถ้ำผี จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่ามีพืชสัตว์ต่างๆ ที่คนใช้เป็นอาหาร การขุดค้นที่ถ้ำปุงสูงใกล้ๆ ถ้ำผี ได้พบธัญพืชชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายข้าวที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 7,500 ปีมาแล้ว (พิสิฐ เจริญวงศ์, 2525 อ้างอิงใน ไพวัน คงกระพันธ์, 2542, หน้า 302)

รูปแบบและขั้นตอนของการทำนา

การทำนาหรือการผลิตข้าวของชาวไทย ที่สืบต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตจะต้องอาศัยแรงงานทั้งคนและสัตว์เป็นหลัก เพราะเป็นการผลิตข้าวเพื่อการยังชีพมากกว่าที่จะผลิตเพื่อการขาย วิธีการทำนา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา ตลอดจนความเชื่อและประเพณีการทำนาของคนไทย จะคล้ายคลึงกันทั่วประเทศ และมีการสืบต่อกันมาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แม้จะปัจจุบันเริ่มมีการปรับเปลี่ยนบ้าง เพราะมุ่งผลิตเพื่อการแข่งขันในระบบการค้ามากกว่า ที่จะให้มีกินพอเพียงในครัวเรือนแต่รูปแบบส่วนใหญ่ยังคงเหมือนเดิม การทำนาซึ่งเป็นการทำแบบชาวบ้านที่ทำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การทำนาในอดีตของชาวบ้านง เป็นการทำนาเพื่อเอาไว้บริโภคในครัวเรือน หากมีเหลือก็จะนำมาขาย และใช้แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่าง ในสมัยก่อนการทำนาที่บ้านงใช้วิธีการหว่าน เหมือนกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียกว่า "ข้าวนางลอย" ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นข้าวนาดำ โดยจะปลูกข้าวในที่ดอน ซึ่งต้องใช้แรงงานจำนวนมากกว่านาหว่าน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการทำนาของอำเภอองไกรลาค ชุมชนบ้านงจะเป็นการปลูกข้าวนาหว่านทั้งหมด โดยเป็นข้าวหอมมะลิ และประเพณีการลงแขกก็เริ่มหมดไป ตั้งแต่ประมาณปีพุทธศักราช 2500 โดยเปลี่ยนมาเป็นการจ้างแรงงานแทน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะการที่ประเพณีอันดีงานของแต่ละท้องถิ่นถูกทำให้หายไป แล้วมีประเพณีแบบใหม่ของคนตะวันตกเข้ามาสวมแทน คนในยุคปัจจุบันมองไม่เห็นถึงภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสมมานับ เป็นร้อยๆ ปี ประเพณีการลงแขกเป็นสมบัติที่ตกทอดมาจากคนในอดีตเก็บเอาไว้ให้กับพวกเรา โดยในประเพณีนี้มีนัยสำคัญแฝงเอาไว้ นั่นก็คือ การที่จะทำให้คนมารวมกันประกอบกิจกรรม เพื่อให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะและชุมชนของตนเอง เป็นวิธีการเชื่อมความรักและความสามัคคีที่ดีที่สุดในวิธีหนึ่ง ที่คนในยุคใหม่มองไม่เห็นคุณค่าเหล่านี้ กลับคิดว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ผู้ระบบทุนนิยมไม่ได้ที่ทุกอย่างจะต้องแลกเปลี่ยนกันด้วยเงินทองสิ่งตอบแทนกับแรงงานที่ลงไป จะต้องกลับมาในรูปตัวเงินเท่านั้น ถ้าเป็นน้ำใจจะไม่ชอบและไม่ยอมไปทำเด็ดขาด ถ้าอนาคตบ้านเมืองเราประเทศไทย จะมีคนอีกหลายสิบล้านคนคิดและกระทำแบบนี้มากๆ เข้าสังคมไทยจะหาความสุขและน้ำใจได้จากที่ใดเล่า เพราะทุกคนหวังกอบโกยเอาแต่ผลประโยชน์อย่างเดียว โดยปราศจากความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน สังคมไทยในอนาคตคงวุ่นวายน่าดู ความสงบสุขจะเกิดไม่ได้ ถ้ามีแต่คนเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเองอย่างเดียว พร้อมกับหันหลังให้กลับวัฒนธรรมประเพณีอันดีงานที่เรามีอยู่แต่เก่าก่อน ความทันสมัยจะมาพร้อมกับความเสื่อมของประเพณีดั้งเดิม รูปความเห็นแก่ตัววัฒนธรรมการแข่งขันของชาติตะวันตก ก่อให้เกิดการเอาวัดเอาเปรียบในสังคมเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ การแข่งขันกันเอาชนะและสร้างความได้เปรียบจะทำให้สังคมไทยเดินเข้าสู่วงจรอุบาทว์หรือที่ชาติตะวันตกมักจะพร่ำสอนแก่ผู้ที่มีฐานะดีที่มักจะนิยมส่งลูกหลานไปเรียนที่ต่างประเทศ จะเป็นการสอนให้พวกเขาเอาชนะและคิดอย่างที่ชาติตะวันตกต้องการที่จะให้เป็น ใส่เอาความเห็นแก่ตัวเองมากเกินไปโดยลืมนึกถึงจิตใจและความเป็นมนุษย์ของคนไปโดยสิ้นเชิง ยิ่งมีการเปิดรับความทันสมัยในรูปแบบนี้นานวันเข้าก็ยิ่งจะหลงลืมความเป็นคนไทยที่มีจิตใจเอื้ออาทรต่อกันไปโดยปริยาย

หากจะกล่าวว่่า สังคมของคนบ้านงนั้นผูกพันกับสายน้ำก็คงจะไม่ผิด เนื่องจากลักษณะการตั้งบ้านเรือนในอดีตจะกระจายตัวไปตามลำน้ำ เช่น คนบ้านงวิถีชีวิตจะแนบแน่นกับสายน้ำของแม่น้ำยมเป็นอย่างมาก แม่น้ำยมนี่ ต้นน้ำเกิดจากสันเขาผีปันน้ำ อำเภอปง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และผ่านจังหวัดสุโขทัยจากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชน

นาลัย อำเภอสุวรรณคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ เป็นระยะทาง 170 กิโลเมตร ไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของชุมชนบ้านกง คนบ้านกงในอดีตจะมีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพผูกพันกับสายน้ำ การปลูกสร้างบ้านเรือนจะกระจายไปตามสองฝากฝั่งของแม่น้ำยมเป็นหลัก สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังเมื่อฤดูฝน และขาดแคลนน้ำ อุบโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำยม เป็นแม่น้ำสายหลัก มีลำคลอง 85 แห่ง

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม - มิถุนายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

พื้นที่และการใช้ประโยชน์

ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอกงไกรลาศ ประกอบอาชีพทำนา ประมาณ 73% นอกจากนั้น ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ และการประมง

ศักยภาพและโอกาสของอำเภอ อำเภอกงไกรลาศ หากมองศักยภาพในภาพรวมพอที่จะสรุปศักยภาพและปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาอำเภอในอนาคตได้ดังนี้

1. แรงงาน มีประชากรอยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 25-60) ประมาณ 60 %
2. อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักที่สำคัญ คือ ทำนา และสวน ผลผลิตที่สำคัญคือ ข้าว จึงเหมาะสำหรับจัดสร้างตลาดในการซื้อข้าว และกล้วยน้ำหว้า ซึ่งนำไปแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรได้

พื้นที่และการใช้ประโยชน์ การถือครองที่ดินอำเภอกงไกรลาศ การออกเอกสารสิทธิให้แก่ราษฎร มีรายละเอียด ดังนี้

1. โฉนดที่ดิน จำนวน 5,686 แปลง
2. โฉนดตราจอง จำนวน 2,052 แปลง
3. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) จำนวน 18,798 แปลง
4. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3) จำนวน 4,438 แปลง
5. หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) จำนวน 101 แปลง

ลำน้ำสำคัญ คือ ลำน้ำยม คลองตาข่าย คลองเหมืองช้าง คลองบางสนิม คลองกร่อนแก่น และคลองตะเซ่

สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

วัดกงไกรลาศ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 10 ตำบลกง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดิน 44 ไร่ 2 งาน 30 ตารางวา วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อใดไม่มีใครทราบ ตามรายงานที่ท่านหลวงพ่อดุสิตไกรลาศสมานคุณ (หลวงพ่อดุสิต) อดีตเจ้าคณะอำเภอกงไกรลาศ ตามรายงานที่บันทึกเอาไว้ว่า ผู้ขออนุญาตจัดสร้างวัดครั้งแรก คือ พระกงไกรลาศ นายอำเภอคนแรกของกงไกรลาศ แล้วคงเอานามของท่านมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อเป็นที่ระลึกได้รับพระราชทาน วิสุคามสีมา เมื่อวันที่ 27 กันยายน พุทธศักราช 2481

หลวงพ่อดุสิตวิหารลอย สมัยพม่าเรืองอำนาจได้ยกทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลก ทัพพม่าจะต้องเดินทางผ่านอำเภอกงไกรลาศ พวกพม่าได้ใช้ปืนใหญ่ยิงถล่มวิหารลอยพ่อดุสิต จนพังทลายหมด แต่ไม่สามารถยิงหลวงพ่อดุสิตได้เลย หลวงพ่อดุสิตต้องนั่งตากแดดตากฝน ในคืนเพ็ญเดือนสาม ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดได้ยินเสียงแผ่นดินสะเทือน สักครู่ก็เงียบไป ตอนเช้าชาวบ้านพากันไปที่วัดได้พบหลวงพ่อดุสิตแสดงปาฏิหาริย์ โดยการเคลื่อนย้ายองค์ท่านจากที่เดิมไปอยู่ใต้ต้นคูณ ซึ่งอยู่ห่างจากที่เดิมประมาณ 3 วา ชาวบ้านเรียกกันจนติดปากอยู่จนทุกวันนี้ว่า “หลวงพ่อดุสิตวิหารลอย” (ไพวัน คงกระพันท์, 2542, หน้า 124)

การปรับเปลี่ยนอาชีพของคนบ้านกง

จากการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านกายภาพ และโครงสร้างพื้นฐานตั้งปี พุทธศักราช 2483 ถือได้ว่าการเดินทางระหว่างกันทางบกได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนบ้านกงเพิ่มมากขึ้น การประกอบอาชีพทางการประมงเริ่มลดน้อยลง คนบ้านกงที่ในอดีตจะทำการประมงกับปลุกข้าว กลับต้องหันเหมาประกอบอาชีพอย่างอื่นเพิ่มขึ้น โดยหันไปประกอบอาชีพรับซื้อปลา อย่างพื้่น้อย บ้างหันไปประกอบอาชีพเสริมอย่างอื่นๆ ซึ่งอาชีพบางอย่างนั้นต่อยอดมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับร้อยปี เช่น การทำน้ำปลาจากปลาสร้อย การทำปลาร้า การทำขนมพื้นบ้านชนิดต่างๆ ที่ในปัจจุบันบ้านกงนับว่ามีชื่อเสียงมาก ในด้านของการเป็นแหล่งที่มีปลาชุกชุม จนเกิดเป็นประเด็นการจัดงานเทศกาลกินปลาของอำเภอกงไกรลาศขึ้น เป็นประจำในทุกปีประมาณเดือนธันวาคม ซึ่งงานนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้ที่ขอรับประทานปลา

นับว่าชาวบ้านชุมชนบ้านกงนี้ มีการพัฒนาและปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี จากการที่เราจะเห็นคนบ้านกงนั้นขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและที่นี่ยังเป็นที่แห่งเดียวในจังหวัดสุโขทัยที่สามารถจับปลาในแม่น้ำยมได้เป็นปริมาณที่มากกว่าในที่อื่นๆ ของจังหวัดสุโขทัย (ข้อมูลจาก ประมงอำเภอกงไกรลาศ) คนบ้านกงมีความชำนาญในการจับ

ปลาหมัก โดยดูจากข้อมูลของประมงอำเภอองไกรลาศ ที่ได้จัดเก็บและรวบรวมเอาไว้จัดทำเป็นสถิติการทำประมงของจังหวัดสุโขทัย คนบ้านกงจะจับปลาได้มากกว่าที่อื่นๆ ของจังหวัด

